

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ БУРЯТИЯ
МКУ «КОМИТЕТ ПО ОБРАЗОВАНИЮ» АМО «ЕРАВНИНСКИЙ РАЙОН»
МАОУ "Исингинская СОШ "

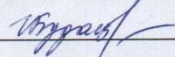
РАССМОТРЕНО

Руководитель ШМО

М.Х. Цыренжапова
Протокол №1 от «28» 08
2023 г.

СОГЛАСОВАНО

Зам.директора по УВР

Г.Г. Будацыренова
Протокол №1 от «31» 08
2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

О.Ц. Базарова
Приказ № 110 пар.2 «31» 08
2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Бурятский язык»

для обучающихся 1– 4 классов

с. Исинга 2023

Тайлбари бэшэг

Эхин классуудта узахэ программа гурбан булэгтэ хубаагдана: «Абяан ба узэгууд», «Угэ», «Мэдуулэл».

Дурбэдэхи классай хурагшад хэлэлгын хубинуудай (юумэнэй нэрэ, тэмдэгэй нэрэ, уйлэугэ.)бусад формонуудтай танилсаха, хурагшад юумэнэй нэрэнуудые падежнуудтэ хубилгажа хураха. Падежнуудые асудалаарнь илгажа хураха. Падежэй залгалтануудтай танилсулхадаа, ойлгуулаад, зубоор бэшүлжэ хургаха. Юумэнэй нэрэ узэлгэтэй хамта хойнонь дахуул угэнуудые угэнуудые хэрэглэхэ дуршэлтэй болохо. Дахуул угэнуудые текст сооһоо оложо, мэдуулэлнуудые зохооходо, юумэнэй нэрэнуудэй хойно таараха дахуул угэ хэрэглэжэ һурах болоно.

Бэшэ хэлэлгын хубинууд (тэмдэгэй, тоогой, тулооной) тон тобшохоноор ойлгуулагдаха. Эдэниие хэлэлгэ сооһоо оложо, аман ба бэшэмэл хэлэлгэдэ зубоор хэрэглэжэ һураха. Тулооной нэрэнээ гансал нюурай тулооной нэрэтэй танилсуулха.

Тус классай хурагшад глагол тухай 4-дэхи класста ойлгоһоноо ургэдхэхэ болоно. Глаголой һуури ба залгалтын аялгануудые бэшэхэ дурим дабтажа, саашань глаголой гурбан сагууд тухай ойлгуулха.

Дурбэдэхи классай хурагшад юрын гэшууд (нэмэлтэ,элирхэйлэгшэ, ушарлагша) гэхэн терминуудтэй танилсажа, мэдуулэл сооһоо шухала ба юрын гэшуудые илгажа шадаха,нэгэтурэл ба нэгэ турэл бэшэ гэшуудые ойлгожо абаха.

Шудалан узэжэ байгаа грамматикын ба орфографиин дуримуудые ухибуудэй ойлгуулдаг, һанамжаяа тайлбарилжа ,тобшолол хэжэ шададаг болохо гэхэн эрилтэ программа соо табигдана.

Хэлэлгэ хугжоолгоор иимэнуу дзорилго табигдана:

1.хурагшадай эрдэмдэ һургалга гээшэ угэнуудэй болон бухэли хэлэлгын удхые ойлгожо абалгатай нягта холбоотой, тиимэнээ хурагшадай угын ноосэлгые шэнэ угэнуудээр удэр бури баяажуулангаа , хэлэлгэ соонь хэрэглуулжэ һургаха;

2. пурагшадай хэлые баяжуулха, хугжоохэ зорилготойгоор хэгдэхэ худэлмэри бухэн тэдэнэй ухаан бодолые хугжоохэ уургэ дуургэдэг байха епотой;

3. уншапан текстынгээ гу, али элдэб янзын зурагуудай удхые эли тодоор, уран гоёор найруулан хоорэхэ шадабаритайгаар пургаха тон шухала;

4. пурагшадай аман ба бэшэгэй хэлэлгэ хугжоолгэдэ угаа ехэтупаламжа хургэдэг ха юм. Жэшэнь, класс соо унгэргэгдэг пайндэрнууд ,мэдээжэ хунуудтэй уулзалганууд г.м. холбоотой хэлэлтэ хугжоолгын шухалаз орилгонуудай нэгэн пурагшадтаа изложени ба сочинении бэшүүлжэ пургалга болоно. Хамагай туруун пурагшад аман угоор изложени, сочинении найруулан хэлэжэ пураад ,пуулээрнь тэдэнээ бэшэжэ

шададаг болохо гэпэн эрилтэ табигдана. Тиимэпээ изложении сочинени гээшэ аман ба бэшэмэл гэпэн илгаатай байха. Эхин классудта изложени, сочинени бэшэлгэ хадаа хургалгын удха шанартай байха болоно.

Сэбэр бэшэлгыг яжа ,ямараар ябуулха тухай класс буридэ программаар хараалагдана. Эхин классудта пурагшадай али бухы бэшэлгын нягта, сэбэр, эли тодо ба алдуугуй байха епотой.

пурагшадай бэшэжэ пурагын зорилго иимэ:

1. Абьяе узэгтэ «оршуулха»
2. Узэг, угэ, мэдуулэл зубоор, эли тодоор бэшэхэ, номпоо, самбарпаа буулгажа бэшэхэ, багшын уншалга доро бэшэхэ, бэшэпэнээ шалгаад ,гаргапан алдуунуудаа заһаха;
3. Хараһан, дуулаһан тухайгаа оорынгоо панал бодолыг найруулан бэшэжэ пуралга – эдэ болоно.

Сэбэр бэшэлгэ

Сэбэр бэшэлгын худэлмэри грамматикын хэшээлнуудтэ 8-10 минута соо неделидэ 2-3 дахин ябуулагдаха.

Нэгэ шугам соо нэгэ жэгдээр ,тургэноор ,алдуугуйгоор бэшэжэ һураха. Ехэ ба бага узэгуудыг алфавидай гуримаар бэшэжэ, пурагшадай бэшэлгын дутуу дундануудыг усадхаха.

КАЛЕНДАРНА ТУСЭБЛЭЛГЭ

№	Урогой темэнууд	Урогой тоо	Унгэргэгдэхэ удэрнууд	
			План	Факт
1	Мэдуулэл. Дабталга	1		
2	Мэдуулэлэй шухала, юрын гэшууд	1		
3	Абяан ба узэгууд	1		
4	Зурагаар ажал, словарна диктант	1		
5	Аялгануудай нугарал	1		
6	Контрольно диктант	1		
7	Алдуунуудай захабари	1		
8	Угын буридэл	1		
9	Угын хуури ба залгалта	1		
10	Диктант	1		
11	Алдуунуудай захабари			
12	Тодо бэшэ тургэн аялганууд	1		
13	Уенууд	1		
14	Абтахан угэнууд	1		
15	Хэлэлгын хубинууд	1		
16	Юумэнэй нэрэ	1		
17	Шалгалтын диктант			
18	Алдуунуудай захабари	1		
19	Зохилдолой нэгэдэхи таблица	1		
20	Зохилдолой хоердохи таблица	1		
21	Зохилдолой гурбадахи таблица. Нэрын ба уйлын падежнууд	1		
22	Хамаанай падеж	1		
23	Зүгэй падеж	1		
24	Уйлын падеж	1		
25	Зэбсэгэй падеж	1		
26	Хамтын падеж	1		
27	Гаралай падеж	1		
28	Бэхижуулгэ	1		
29	Шалгалтын диктант	1		
30	Алдуунуудай захабари	1		
31	Дахуул угэнууд	1		
32	Зурагаар ажал. Сочинени	1		
33	Узэхэноо дабталга	1		
34	Диктант	1		
35	Алдуунуудай захабари	1		
36	Глагол тухай узэхэноо дабталга	1		
37	Глаголой сагууд	1		
38	Муноо сагай глаголнууд	1		
39	Ерээдуй саг харуулхан глаголнууд	1		
40	Унгэрхэн саг харуулхан глаголнууд	1		
41	Шалгалтын диктант	1		
42	Алдуунуудай захабари	1		
43	Глаголой нюур харуулга	1		
44	Глаголой хойно частицануудые	1		

	бэшэлгэ			
45	Изложени	1		
46	Алдуунуудай захабари	1		
47	Дабталга	1		
48	Тэмдэгэй нэрэ. Тэмдэгэй нэрын удха шанар	1		
49	Уйлын шанар тэмдэглэхэн тэмдэгэй нэрэнууд	1		
50	Шалгалтын диктант	1		
51	Алдуунуудай захабари	1		
52	Дабталга	1		
53	Тоогой нэрэ тухай юрэнхы мэдэсэ	1		
54	Тоогой нэрэ	1		
55	Тулоонэй нэрэ тухай ойлгосо	1		
56	Тулоонэй нэрэнуудэй зохилдол	1		
57	Изложени	1		
58	Алдуунуудай захабари	1		
59	Мэдуулэл тухай үзэхэноо дабталга Мэдуулэлэй юрын гэшууд	1		
60	Нэгэ түрэл гэшуудтэй мэдуулэлнууд	1		
61-62	Нэгэ түрэл гэшуудэй хоорондохи запятай, ба болон союзууды хэрэглэлгэ	2		
63	Диктант	1		
64	Алдуунуудай захабари	1		
65-68	Жэл соо үзэхэноо дабталга	4		

Бухы дээрээ: 68 час

ГОЛ ТЕМЭНУУД

№	Урогой тема	Үгтэй эн саг	Урогой зорилгонууд	Гэрэй даабари
1	Мэдуулэл. дабталга	1	Мэдүүлэл тухай хурагшадай түрүүшын класстаа үзэһые дабтажа, эли тодо болгохо	Упр10
2	Мэдуулэлэй шухала, юрын гэшууд	1	Нэрлуулэгшэ ба хэлэгшэ гэхэн терминтэй танилсалга, мэдуулэл сооһоо илгажа хураха. Мэдуулэлэй юрын гэшууд тухай юрэнхы ойлгосотой болохо	Упр17,21
3	Абяан ба үзэгууд	1	Буряад хэлэнэй алфавит арбан хоёр аялгантай, хорин нэгэ хашалгантай гэхэн дүримые дабтаха Түргэн ба удаан аялганууд тухай үзэхэнөө дабтаха	упр 29
4	Зурагаар ажал, словарна диктант	1	Зурагаар хоорэлдоон. Хун зунай сагта яажа амарнаб. Словарна диктант бэшэлгэ	упр 27
5	Аялгануудай нугарал	1	Аялганай хубарилай эбдэрдэг ушар дабталга	Упр42
6	Контрольно диктант			
7	Алдуунуудай захабари	1	Диктантын алдуунуудай захабари дээрэ ажал ябуулха	Шуулбэри хэхэ, мэдуул.зохоохо
8	Угын буридел	1	Угын үндэһэн тухай, түрэл үгэнүүд тухай, нэгэ үндэһэтэ үгэнүүд тухай хурагшад ойлгожо абаха. Үгэнүүдые бүриделөөрнь илгажа шададаг упр болгохо	упр 54
9	Угын хуури ба залгалта	1	Үгы упр н хуури ба залгалта тухай дабтаха, залгалта тухай ойлгоһоноо бэхижүүлхэ, үгэнүүд сөөһөө хуури ба залгалтануудые хурагшадай илгажа хураха дадал үргэдхэхэ.	Упр61
10	Диктант	1		
11	Алдуунуудай захабари	1	Диктантын алдуунуудай захабари дээрэ ажал ябуулха	Дабталга
12	Тодо бэшэ тургэн аялганууд	1	Тодо бэшэ аялгануудтай үгэнүүдые зүбөөр бэшэлгэдэ хургаха	Упр67

13	Уенууд	1	Үгын үенүүд ба үгэ таһалжа бэшэлгэ тухай үзэһэнөө дабтаха	Упр77
14	Абтахан угэнууд	1	Абтаһан үгэнүүдые хэлэлгэ соогоо зүбөөр хэрэглэжэ хургаха. Ямар үгэнүүдые абтаһан үгэнүүд гдэг бэ гэһэн ойлгосо үргэгдэхэ	Упр89
15	Хэлэлгын хубинууд	1	Хэлэлгын хубинууд тухай ойлгосо үргэдхэхэ, мэдүүлэл соо хэлэлгын хубинуудые асуудалаарнь илгажа хургаха.	Упр99
16	Юумэнэй нэрэ	1		Упр104
17	Шалгалтын диктант	1		
18	Алдуунуудай захабари	1		юум. нэрэ дабтаха
19	Зохилдолой нэгэдэхи таблица	1	Мэдүүлэл соо юумэнэй нэрэнүүд залгалтын хүсөөр упр ондоо үгэн үүдтэй удхараа холболдодог гэһэн ойлгосо үргэдхэхэ, удхынь холбоо асуудалаар элирүүлдэг гэжэ ойлгулха.	Упр113
20	Зохилдолой хоердохи таблица	1	Хэлэлгын хубинууд тухай ойлгосо үргэдхэхэ, мэдүүлэл соо хэлэлгын хубинуудые асуудалаарнь илгажа хургаха.	Упр 121, 122
21	Зохилдолой гурбадахи таблица. Нэрын ба уйлын падежнууд	1	Буряад хэлэндэ хэды падеж бийб, ямар падежнууд бэ гэжэ юрэнхы мэдээн. Хайшан гэжэ угэнууд падежаар зохилдоноб гэжэ ойлгохо	Упр136
22	Хамаанай падеж	1		Упр166
23	Зугэй падеж	1		Упр177
24	Уйлын падеж	1		Упр184
25	Зэбсэгэй падеж	1	Буряад хэлэндэ хэды падеж бийб, ямар падежнууд бэ гэжэ юрэнхы мэдээн. Хайшан гэжэ угэнууд падежаар зохилдоноб гэжэ ойлгохо	
26	Хамтын падеж	1		Упр
27	Гаралай падеж	1		Упр214, 213
28	Бэхижуулгэ	1		Упр220
29	Шалгалтын диктант	1	Падежнуудэй залгалтануудые илажа хураха	
30	Алдуунуудай захабари	1	Диктантын алдуунуудай захабари дээрэ ажал ябуулха	Юум.нэрэнууд ые падеждэ зохилдуулха
31	Дахуул угэнууд	1	Дахуул үгэнүүд юумэнэй нэрын хойно ордог хэлэлгын хуби гэжэ ойлгуулха, бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ хургаха.	Упр235
32	Зурагаар ажал.	1	Зурагаар хоорэлдоон. Хун	

	Сочинени		убэлэй сагта яаж ажал хэнэб. Соч инени бэшэлгэ	
33	Узэхэноо дабталга	1	Үзэхэн дүримүүдые дабтах, зурагаар ажал үнгэргэхэ	Упр237
34	Диктант	1		
35	Алдуунуудай захибари	1	Диктантын алдуунуудай захибари дээрэ ажал ябуулха	Падежнуудэй залгалта зааха
36	Глагол тухай узэхэноо дабталга	1	Глаголнуудые хэлэлгэ соо, бэшэгтэ хэрэглэжэ һураха. Текст, шулэг сооһоо глаголнуудые оложо шадаха дадал бэхижуулхэ. Морфологическа шуулбэри хэхэ дадалтай болохо.	Упр242
37	Глаголой сагууд	1	Глаголой ямар сагууд байдаг бэ гэжэ мэдэхэ, хайшан гэжэ залгалтануудын хубилдаг бэ гэжэ юрэнхы мэдээн	Упр244
38	Муноо сагай глаголнууд	1		Упр251
39	Ерээдуй саг харуулхан глаголнууд	1		Упр258
40	Унгэрхэн саг харуулхан глаголнууд			Упр261
41	Шалгалтын диктант	1		
42	Алдуунуудай захибари	1	Диктантын алдуунуудай захибари дээрэ ажал ябуулха	Глаголой саг зааха
43	Глаголой нюур харуулга	1	Глаголой ямар нюурнууд байдаг бэ гэжэ мэдэхэ, хайшан гэжэ хубилдаг бэ гэжэ юрэнхы мэдээн	Упр276
44	Глаголой хойно частицануудые бэшэлгэ	1	Частицанууд глаголтой яаж бэшэгдэнэб гэжэ мэдэхэ	Упр286
45	Изложени	1		
46	Алдуунуудай захибари	1	Изложениин алдуунуудай захибари дээрэ ажал ябуулха	Мэдуулэлнууд ые зохоохо
47	Дабталга	1	Үзэхэн дүримүүдые дабтах, зурагаар ажал үнгэргэхэ	Үзэхэн дүримүүдые дабтах
48	Тэмдэгэй нэрэ. Тэмдэгэй нэрын	1	Тэмдэгэй нэрэнүүд юумэнэй шанар тэмдэг харуулжа, ямар?	Упр313

	удха шанар		гэһэн асудалда харюусадаг; тэмдэгэй нэрэ мэдүүлэл соо юумэнэй нэрэтэй удхаараа холбоотой байдаг гэһэн ойлгосо үгэхэ. Тэмдэгэй нэрэнүүдые мэдүүлэл соо зүбөөр хэрэглэжэ хургаха.	
49	Уйлын шанар тэмдэглэхэн тэмдэгэй нэрэнүүд	1	Тэмдэгэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соо, бэшэгтэ хэрэглэжэ хураха. Текст, шулэг сооһоо тэмдэгэй нэрэнүүдые оложо шадаха дадал бэхижуулхэ	Упр321
50	Шалгалтын диктант	1		
51	Алдуунуудай захабари	1	Диктантын алдуунуудай захабари дээрэ ажал ябуулха	
52	Дабталга	1	Үзэһэн дүримүүдые дабтаха, зурагаар ажал үнгэргэхэ	Үзэһэн дүримүүдые дабтаха
53	Тоогой нэрэ тухай юрэнхы мэдэсэ	1	Тогой нэрэ тухай юрэнхы мэдэсэ,	Упр342
54	Тоогой нэрэ	1	Тоогой нэрэ тухай юрэнхы мэдээн	Упр 377
55	Тулоонэй нэрэ тухай ойлгосо	1	Тулоонэй нэрэ тухай юрэнхы мэдээн, яажа зохилдоноб гэжэ ухибууд мэдэжэ абаха болоно	Упр392
56	Тулоонэй нэрэнүүдэй зохилдол	1		Упр399
57	Изложени	1		
58	Алдуунуудай захабари	1	Диктантын алдуунуудай захабари дээрэ ажал ябуулха	Тулоонэй нэрэ дабтаха
59	Мэдуулэл тухай үзэхэноо дабталга Мэдуулэлэй юрын гэшууд	1	Мэдуулэлэй юрын гэшууд тухай юрэнхы ойлгосотой болохо	Упр409
60	Нэгэ түрэл гэшуудтэй мэдуулэлнууд	1	Нэгэ түрэл гэшуудтэй мэдуулэлнуудтэй танилсалга, хоорондохи запятой, союзуудые хэрэглэлгэ	Упр413
61- 62	Нэгэ түрэл гэшуудэй хоорондохи запятой, ба болон союзуудые хэрэглэлгэ	2		Упр421
63	Диктант	1		
64	Алдуунуудай захабари	1	Диктантын алдуунуудай захабари дээрэ ажал ябуулха	
65- 68	Жэл соо үзэхэноо дабталга	4	Үзэһэн дүримүүдые дабтаха, зурагаар ажал үнгэргэхэ	Упр442,463

**хуралсалай жэлэй һуулдэ 4-дэхи классай пурагшад иимэ мэдэсэ ба дуршэлтэй
болоһон байха:**

һурагшад мэдэхэ еһотой:

- юумэнэй нэрын падеждууды ,тэдэнэй залгалтанууды зуб бэшэлгы, юумэнэй нэрэнуудэй хойно дахуул угэнуудэй бэшэлгы, глаголнуудта хэрэглэгдэдэг частицанууды , мэдүүлэлэй нэгэ турэл гэшууды, тэдэнэй хоорондо хэрэглэгдэдэг сэглэлтын тэмдэгы г.м.

һурагшад иимэ шадабаритай болохо:

-Багшын уншажа угэпэн 60-70 угэтэй тексты алдуугуйгоор ,сэбэр гоеор бэшэхэ;

-юумэнэй нэрын падеждууды ,залгалтанууды зубоор бэшэхэ;

-Нэгэ турэл гэшуудэй хоорондоо запятой болон союзууды хэрэглэхэ;

- Мэдүүлэлэй гэшуудээр шуулбэри хэхэ;

-Багшын уншажа угэпэн тексты алдуугуйгоор бэшэхэ;

-Багшын заажа угэпэн темэдэ сочинении бэшэжэ пураха, узэпэн ба дуулапан юумэн тухайгаа богонихон рассказ зохеон бэшэхэ.

Перечень учебно-методического обеспечения

1. Буряад хэлэн , У-Удэ, «Бэлиг»1996
2. Электронный учебник по бурятскому языку

Список литературы для учителя

1. Буряад хэлэн , У-Удэ, «Бэлиг» 2012 г.
2. Нанзатова Э.П. «Буряад хэлэн :пургалгын эхин жэлэй номдо методическа заабаринууд» У-Удэ, «Бэлиг», 2010
3. Ошоров Д.Д, Содномова С.Ц., Дылыкова Р.С. «Буряад хэлэн болон литературна уншалгаар эхин пургулиин программа» У-Удэ, «Бэлиг», 2010
4. Содномов С.Ц. «Диктантнуудай суглуулбари 1-4», У-Удэ, «Бэлиг», 2010
5. Цыренова Ц.Б., Жалсанов Б.Б. «Буряад хэлээр , уншалгаар, буряад литератураар пурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ эрилтэ» У-Удэ, «Бэлиг», 2010
6. Электронный учебник по бурятскому языку

Список литературы для учащихся

1. Буряад хэлэн, У-Удэ, «Бэлиг», 2012 г.
2. Электронный учебник по бурятскому языку

Приложения к рабочей программе

Жэлэй һуулдэ бэшэгдэхэ шалгалтын диктант

Хэрмэшэ

Хэрмэшэ уйтайгаар хоер-гурба гангинаад, абяагүй болошобо.мэрэжэ дуупаагүй япыень нэгэ урзэгэрхэн гулгэнэй зуугаад ябашахадань, Хэрмэшэ худэлбэгүй.

Юун болооб? Ямар ушарпаа урма дураа хухараа гээшэб? Аюул баяраа нэгэтэ бэшэ хубаалдапан хоер хултэй эзэниинь ябашоо.хэрмэшын мушхоогүй мурнууд, гуйгоогүй зургэнууд угы бэлэй.ой тайга соо, бупэдэ хурмэ сапа махажа ябаад,хэрмэ, булга хусаа, бодон гахайда, шархатапан баабгайда апаа.

Даабари

- 1 .1-дэхи мэдүүлэл соо нэрлүүлэгшэ, хэлэгшэ хоерой доогуур зураха
2. Глаголнуудай залгалтануудые илгах
- 3.Яһыень, зуугаад гэгэн угэнууд хэды абяатайб, хэды узэгтэйб гэжэ харуулха
4. Хэрмэшэ, гулгэнэй гэгэн угэнуудые буриделоорнь шуулбэри хэхэ